

GESCHIEDENIS Oude brieven en processen verbaal over burgemeester van Ommen opgedoken

Burgemeester niet gespaard na oorlog

Burgemeester in oorlogstijd. Het is een staande uitdrukking geworden om de dilemma's aan te duiden. Ook Nering Bögel van Ommen zat in een lastig parket.

door **Sandra Veltmaat**

Over de langzittende burgemeester van Ommen niets dan goeds, daar is iedereen in Ommen het over eens. Maar dat aan de daden van burgemeester Nering Bögel in de oorlogstijd getwijfeld is, mag zeker niet onder het tapijt geveegd worden. In het 'standaardwerk' over Ommen in de oorlog wordt een klein tipje van de sluier opgelicht. Oude brieven, verslagen en rapportages uit de nalatenschap van oud-verzetsman Jan Hendrik Seigers geven veel meer details over de zuivering en rehabilitatie na de oorlog.

Tjeerd de Leeuw en Jan Lucas, verbonden aan de archiefsite OudOmmen.nl, hebben de verslagen, brieven en rapportages in handen gekregen waarin door verzetslieden uit Ommen stevige kritiek geuit wordt op het functioneren van de burgemeester.

„Wij willen de nagedachtenis aan Nering Bögel hiermee niet alsnog bevleken, maar wij willen wel dat deze gegevens publiek worden. De geschiedenis moet voor iedereen beschikbaar zijn,” formuleren zij hun motivatie om de brieven te publiceren op de website van OudOmmen.nl.

Dat de burgemeester na afloop van de oorlog enkele maanden geschorst is geweest, blijkt uit de papieren, die door de dochter van oud-verzetsman Jan Hendrik Seigers bij een opruiming nog gevonden zijn. „Zij ging verhuizen en heeft daarom haar huis helemaal opgeruimd. Toen kwam ze deze papieren nog tegen en die heeft ze naar ons opgestuurd.” Naast de brieven over de burgemeester zijn er meer persoonlijke paperassen uit de nalatenschap van Seigers als zijn rijbewijs en correspondentie over zijn pensioen en een vrijgelei-

Tjeerd de Leeuw (links) en Jan Lucas hebben scans van de documenten van Seigers op de website OudOmmen.nl gepubliceerd.

foto **Sandra Veltmaat**

depas voor na zijn bevrijding uit het concentratiekamp Sachsenhausen. Al eerder werd het grootste deel van het archief van Seigers overhandigd aan OudOmmen.nl, Historisch Centrum Overijssel en het Ommer Streekmuseum. „Daarbij zat bijvoorbeeld een getypte brief van Herbertus Bikker, de 'beul van Ommen' aan zijn familie. Daarin deed hij zelf het verhaal over hoe hij een verzetsstrijder met negen kogels doodschoot. Dat deze paperassen over Nering Bögel nu alsnog boven water komen is heel bijzonder”, schatten De Leeuw en Lucas in. „Ik heb alle papieren gescand en online gezet. De feitelijke documenten gaan we overhandigen aan het Historisch Centrum Overijssel”, meldt Tjeerd de Leeuw.

In het vuistdikke tweedelige boek 'Ommen onder Kroon en Kruis' over de oorlogstijd in Ommen stipt schrijver W. Stappenbelt de kritiek aan, zonder in detail te treden. De brieven die nu in de nalatenschap van Seigers opduiken gaan over gedetailleerde klachten

die de verzetsmensen ingediend hebben bij regeringsleiders en aan Koningin Wilhelmina. Zo somt de toenmalig huisarts J. Wildervanck de Blécourt uit Ommen in een brief aan Koningin Wilhelmina zijn bezwaren op over het beleid van Nering Bögel in de oorlogsjaren. Die bezwaren zijn later dat jaar nogmaals, in brieven

'Wij willen de nagedachtenis aan Nering Bögel niet alsnog bevleken'

aan onder anderen Prins Bernhard, de ministers Beel en Schermerhorn en aan Koningin Wilhelmina aangegeven. Verder zijn er processen-verbaal van verhoren van Ommenaren die op last van de burgemeester gevorderd zijn geweest voor het graven van gaten en van een NSB-groepsleider in Ommen over het gedrag van de burgemeester.

In een aantal brieven namens Ommenaren die in het verzet hebben gezeten en hemzelf als leider van de illegale beweging in oorlogstijd, wil Seigers de onvaderlandslieven de houding van de burgemeester aantonen. Ook zijn er doorslagen van processen-verbaal die Seigers opmaakte in zijn functie als rechercheur bij de Politieke Opsporingsdienst waarin het handelen van de burgemeester sterk wordt bekritiseerd. „We kunnen opmaken uit de stukken dat de burgemeester een tijd lang uit zijn ambt ontheven is geweest, maar dat eind 1945 Nering Bögel volledig gezuiverd werd, en aan het werk is gegaan”, aldus De Leeuw. Hij en Lucas vermoeden dat niet bekend is geweest bij Seigers en andere critici hoe de burgemeester door 'kleine' steun aan de bezetters toe te staan, ingrijpende maatregelen wist te voorkomen. „Dat is waarschijnlijk bij het bestuur dat over zijn functioneren geoordeeld heeft, wel bekend geweest.” Uiteindelijk bekleedde Nering Bögel het burgemeestersambt van

Balanceren

- Voor burgemeesters in oorlogstijd was het moeilijk balanceren. Gaven ze teveel steun aan verzet en te weinig aan de Duitse bezetters, dan zouden ze van hun post verwijderd worden en vervangen door Duitsgezinde ambtsdragers, vaak NSB'ers. Maar te veel 'hulp' aan de Duitsers kwam ze te staan op publieke én juridische veroordeling tijdens en na de oorlog.
- Ook burgemeester E.C.W. Nering Bögel worstelde met die positie, zo blijkt uit een van de processen-verbaal die Jan Hendrik Seigers als rechercheur van de Politieke Opsporingsdienst heeft opgesteld. Egbert Lambers, groepsleider van de NSB in Ommen zou door Nering Bögel gevraagd zijn om zijn functie waar te nemen, zo stelt de laatste.
- Dat valt te lezen in een 'doorslag' van een proces verbaal dat zich bevindt in de stukken van Seigers die onlangs openbaar zijn geworden. Deze zijn dus niet officieel getekend, maar Tjeerd de Leeuw en Jan Lucas denken dat de gesigneerde originelen in het officiële rijksarchief zijn beland.
- Deze brieven en documenten moeten zich dan bevinden in het dossier over Nering Bögel dat bewaard wordt in het Nationaal Archief in Den Haag. Het Rijksarchief beheert namelijk ook de archieven betreffende de benoeming, herbenoeming, zuivering, het rechtsherstel en het ontslag van burgemeesters in oorlogstijd.
- Nering Bögel was van 1916 tot en met 1952 burgemeester van Ommen, met 36 dienstjaren de langzittende burgemeester. Hij overleed op 30 januari 1964 in Den Haag, op 76-jarige leeftijd.
- Vanwege privacy-overwegingen zijn de stukken die de burgemeesters betreffen niet openbaar. Na hun overlijden kan op verzoek inzage gegeven worden in de archiefstukken in Den Haag.

de gemeente Ommen van 1916 tot en met 1952, maar liefst 36 jaar. Saillant detail is misschien wel dat Seigers nog jarenlang als ambtenaar bij de gemeente Ommen, onder Nering Bögel, heeft gefunctioneerd.